

**Рапацька Н. В.**

студентка IV курсу, спеціальність: 028 менеджмент соціокультурної діяльності  
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;  
Завідувач сільського клубу с. Моложава, Городнянської ОТГ, Чернігівського району, Чернігівської області.

**Науковий керівник – Солдатенко О. І.**, кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри мистецьких дисциплін Національного університету  
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

## **ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДІВ НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ ПІД ЧАС ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ГОРОДНЯНСЬКОГО МІСЬКОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ)**

### **Анотація**

У статті розглянуті питання сутності діяльності закладів культури, акцентується увага на ролі культурних закладів на прикордонних територіях під час військової агресії, зосереджуючись на прикладі роботи Комунального закладу «Міський будинок культури» Городнянської міської ради.

**Ключові слова:** будинок культури, Городнянська ОТГ, заклади культури, війна.

## **ACTIVITY OF CULTURAL INSTITUTIONS IN BORDER TERRITORIES DURING THE WAR (BASED ON THE EXAMPLE OF THE GORODNYANSKY CITY HOUSE OF CULTURE)**

### **Annotation**

The article examines the essence of the activities of cultural institutions, focusing on the role of cultural institutions in border areas during military aggression, focusing on the example of the work of the Municipal Institution “City House of Culture” of the Gorodnya City Council.

**Keywords:** house of culture, Horodnia UTC, cultural institutions, war.

Заклади культури є важливою складовою соціокультурного життя кожного суспільства. Вони сприяють збереженню і розвитку культурної спадщини, створенню простору для творчості, а також забезпечують психологічний комфорт громадян. Зараз під час війни, особливо на прикордонних територіях, діяльність культурних закладів стає ускладненою та критично важливою. Військові конфлікти призводять до руйнування і загрози культурній спадщині, але водночас активізують соціокультурні ініціативи та прагнення громадян зберегти свою ідентичність і презентувати її через мистецтво.

Діяльність закладів культури на прикордонних територіях під час війни має декілька аспектів, які заслуговують на увагу і в першу чергу це збереження національної ідентичності, так, як повсякчасно існує загроза знищення або пошкодження історичних та культурних об'єктів [2].

Заклади культури відіграють важливу роль у збереженні культури рідного краю та національної самосвідомості. Музеї та галереї можуть стати не тільки місцями для виставок, але й архівами, де зберігаються важливі історичні артефакти та твори мистецтва. На прикордонних територіях вплив війни на заклади культури стає ще більш відчутним. З одного боку вони можуть втратити частину своєї аудиторії через евакуацію та переселення, а з іншого боку, саме тут культурні заклади можуть зіграти ключову роль у збереженні культурної спадщини та національної ідентичності.

Заклади культури можуть бути місцями відволікання від стресових ситуацій. За допомогою різних культурних заходів, концертів, виставок та інших подій вони сприяють зняттю напруги та покращенню психологічного стану населення.

Також заклади культури можуть зіграти важливу роль у формуванні почуття єдності та патріотизму серед громадян. Вони можуть створювати і популяризувати культурні продукти, які підтримують національну ідентичність та духовні цінності.

Саме тому важливо досліджувати та аналізувати роль закладів культури у житті громади під час російсько-української війни, вплив цього конфлікту на

функціонування соціокультурної сфери на прикордонних територіях, зосереджуючись на конкретному випадку – роботі Комунального закладу «Міський будинок культури» Городнянської міської ради [1].

Городнянщина — регіон, який одним з перших відчув на собі повномасштабне вторгнення російських військ, що відразу вплинуло на всі сфери життя суспільства. У важкі моменти війни заклади культури стають місцями, де мешканці можуть знайти спільну мову та виразити свої емоції через творчість. Такі мистецькі ініціативи можуть сприяти об'єднанню людей, надихаючи їх на взаємодію та підтримку один одного в складний період.

Стає очевидним, що заклади культури відіграють невід'ємну роль у житті Городнянської об'єднаної територіальної громади під час російсько-української війни. Вони не тільки залишаються місцями розваг, відпочинку, культурного розвитку, а й стають центрами підтримки громадян. На прикордонних територіях їхня роль ще більша, враховуючи особливості впливу війни на ці регіони.

Зважаючи на важкі умови, справжнім викликом для закладів культури стає організація безпечного доступу населення до культурних подій та послуг. Тільки спільні зусилля громади, влади та соціокультурних працівників можуть забезпечити життєздатність культури і творчості у будь-які часи.

Культурна спадщина, будучи осередком ідентичності та пам'яті народу, стає особливо вразливою в умовах військових дій. Існує кілька важливих заходів, які можуть сприяти збереженню та охороні культурної спадщини під час війни [3].

- Ретельне документування дозволяє зберегти не лише матеріальні артефакти, але і знання про їх історію та контекст. Це може включати фотографії, детальні описи, географічні локації, а також історичні та культурні контексти;
- Вивезення цінностей культурної спадщини до більш безпечних місць у разі потреби;

- Забезпечення захисту музеїв, архівів, пам'яток архітектури та інших об'єктів від військових дій.

Загальна мета цих заходів полягає в тому, щоб не тільки зберегти конкретні об'єкти, а й відтворити контекст, який вони представляють для суспільства. Тільки спільні та добре організовані заходи можуть гарантувати майбутнє збереження культурної спадщини, незважаючи на труднощі в умовах військових конфліктів.

Комунальний заклад «Міський будинок культури» Городнянської міської ради заснований у 1985 році. Заклад спрямовує свою діяльність на підвищення культурного рівня громади, розвиток та збереження національної культури, популяризацію провідних жанрів мистецтва. Він, у співпраці з громадськістю, активно підтримує професійну і самодіяльну художню творчість мешканців, створюючи сприятливе середовище для розвитку різноманітних творчих ініціатив.

У «Міському будинку культури» є малий і великий глядацькі зали, в яких проводяться соціокультурні заходи, спрямовані на задоволення різноманітних інтересів громади та розвиток культурного життя в місті, функціонує 8 творчих колективів, серед яких 4 мають звання «народний», і 1 – «зразковий».

Комунальний заклад «Міський будинок культури» Городнянської міської ради, відіграє значну роль у підтримці громади під час війни, організовуючи різноманітні культурні ініціативи.

Важливою на сьогодні є волонтерська робота працівників будинку культури, а саме:

- плетіння маскувальних сіток,
- збирання речей першої необхідності для переселенців,
- готування їжі для бійців,
- робота з дітьми-переселенцями (ігрові програми, розважальні заходи),
- благодійні ярмарки та концерти по селах громади.

Городнянська ОТГ знаходиться за тридцять кілометрів від кордону з двома країнами-агресорами. Через це важливо бути особливо обережними та уникати багатолюдних зібрань, щоб гарантувати безпеку мешканців громади. Масові заходи під час воєнного стану можливі лише за виключних обставин і тільки за умови їх письмового погодження з військовою адміністрацією.

У зв'язку з військовим станом стратегія розвитку Комунального закладу «Міський будинок культури» Городнянської міської ради направлена на захист громади та підтримку її духовного благополуччя.

Заклад реалізує соціокультурні проекти за підтримки міжнародних донорів. Наприклад, співпраця з благодійним фондом «Доброчин», по залученню спеціалістів: психологів, арт-терапевтів, юристів, спеціалістів з мінної та кібербезпеки, допомагає в інформуванні, консультуванні і перенаправленні мешканців громади за їх потребами. На базі МБК створений АРТ – реабілітаційний простір «Стійкість громади», в якому працюють фахівці з різними категоріями та віковими групами населення.

Працівники будинку культури планують приділити особливу увагу заходам, спрямованим на зміцнення безпеки мешканців та збереження духовного комфорту у важкий період воєнного конфлікту. У нових умовах важливо, щоб Міський будинок культури став центром, що сприяє об'єднанню громади та зміцненню її духовності. У закладі заплановано ще більше заходів, спрямованих на підтримку морального стану мешканців. Також будуть надаватися навчальні та інформаційні ресурси, які ефективно допоможуть мешканцям впоратися з труднощами війни. Одночасно працівники закладу і надалі будуть активно співпрацювати з військовими та правоохоронними органами для впровадження заходів, які гарантують безпеку та захист громади в умовах війни.

#### **Список використаних джерел**

1. Городнянська міська рада. Комунальний заклад «Міський будинок культури» Городнянської міської ради. URL: <https://gormr.gov.ua/viddil-kultury-sim-yi-molodi-ta-sportu/komunalnyj-zaklad-miskyj-budynok-kultury-gorodnyanskoyi-miskoyi-rady/> (дата звернення: 12.11.2023).

2. Електронна версія «Великої української енциклопедії». Культурна спадщина України. URL: <http://surl.li/fkhnx> (дата звернення: 12.11.2023).
3. Про охорону культурної спадщини: Закон України № 1805-III від 8 червня 2000 р. Відомості Верховної Ради України. 2000. № 39. Ст. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 12.11.2023).